

Din digitale gæstelærer: Jan Kjær

Lærervejledning til forløbet 'Alle kan tegne'

Forløbet er udviklet til billedkunst

Målrettet elever i indskolingen

Online eller fysisk fremmøde

Forløb på 2-4 lektioner

Kun fantasien sætter grænser for, hvordan vi kan tegne og med hvad. I dette gæstelærerforløb åbnes porten til tegningens verden med tegner og forfatter Jan Kjær. Forløbet fokuserer på tegning som både teknik og eksperiment, systematik og leg. Forløbet vil vise eleverne, at der er mange måder at tegne på, og at alle har hver deres helt rigtige måde at gøre det på.

Dette gæstelærerforløb sætter fokus på tegning som en væsentlig del af undervisningen i billedkunst – både som redskab til skitsearbejde og som selvstændig udtryksform.

Gæstelærer er tegner og forfatter Jan Kjær. Hans evner til at give historier og koncepter et visuelt udtryk har bragt ham verden rundt. I dag finder man Jan Kjærs illustrationer i over 80 bøger, som står på boghandlernes hylde i 15 forskellige lande. Undervejs i sin karriere har Jan Kjær arbejdet som storyboardtegner i Hollywood i flere år, inden han vendte hjem til Danmark, hvor han blandt andet har tegnet 15 år for LEGO. Han er også manden bag LEGO's STAR WARS-logo.

Mange skoleelever kender Taynikma-serien eller bøgerne om Nomerne, der alle er en del af Jan Kjærs bogverden. Han skriver og tegner hver dag

og holder masser af foredrag for børn og voksne landet over. Eleverne får i forløbet en forsmag på noget af det, som er vigtigt for Jan Kjær i hans arbejde som forfatter og tegner: at alle kan tegne!

Forløbets formål

Den kulturelle fortælling om, hvad "rigtig tegning" er, gør, at mange børn går til tegnearbejdet i billedkunstoffaget med en forventning om ikke at kunne lykkes. Formålet med dette forløb er at nedbryde denne fordom og styrke elevernes læring, motivation og trivsel.

I forløbet vil eleverne blive opmærksomme på, at tegning er et bredt fagområde, som inviterer til et undersøgende, nysgerrigt og eksperimenterende billedarbejde.

Billedsamtalet vil være central i forløbet både før, under og efter de forskellige aktiviteter – og vil virke som et samlende element for det praktiske og reflekterende billedarbejde.

Forløbet har et særligt fokus på kompetenceområdet billedfremstilling, men aktiviteterne indtænker også kompetenceområderne billedanalyse og billedkommunikation. På den baggrund arbejder eleverne med at eksperimentere og udtrykke sig gennem billeder med en vægt på tematisering.

Formålet med forløbet er desuden at løfte elevernes læring, motivere dem og styrke deres trivsel med undervisning af en gæstelærer, der er en faglig kapacitet på sit felt.

Find alle de digitale gæstelærerforløb på www.emu.dk.

Forløbets opbygning

Forløbet er bygget op om fire videoer med Jan Kjær, hvor han fortæller og viser, hvordan man kan tegne. Læreren kan starte med at få eleverne til at reflektere over deres forforståelse, herunder egne erfaringer med at tegne. Forløbet indeholder derefter forslag til forskellige øvelser på baggrund af videoernes indhold.

Læreren kan vurdere, om eleverne har behov for en begrebsafklaring som støtte til Jan Kjærs brug af 'tegneteknikker', 'hjælpestrategier' eller andre faglige begreber. Læreren kan spørge, om eleverne kender til begreberne, eller fortælle, hvad de betyder. Forløbet afsluttes med en evaluering, hvor eleverne udstiller deres billedprojekter.

Video 1: Alle kan tegne

I denne video præsenterer Jan Kjær sig selv og fortæller om, hvorfor han er vild med at tegne: Når man tegner, kan man for eksempel vælge at fortælle en historie.

Han forklarer, hvorfor alle kan tegne og sætter ord på, at tegning har mange forskellige udtryk og muligheder. Det handler ikke om at have talent for tegning eller om at være heldig med særlige evner. Det handler til gengæld om masser af øvelse og træning, så man præcist ved, hvad man gør, når man sidder med papiret foran sig.

Læreren kan bruge videoen til at aktivere elevernes forforståelse omkring tegning og bringe den i spil som et aktiv i forløbet. Læreren kan tale med eleverne om, hvor de møder tegning – både i og uden for skolen. Læreren kan for eksempel understøtte samtalen med spørgsmål som:

- Kender I Jan Kjær eller nogle af hans bøger? Læreren kan eventuelt vise Jan Kjærs bøger om *Nommerne*, som mange elever kender.
- Hvad fortæller Jan Kjær om at tegne?
- Hvad er jeres egne erfaringer med at tegne?
- Oplever I, at nogle former for tegninger er mere "rigtige" end andre?

Video 2: Lav en tegneøvelse

I denne video viser Jan Kjær, hvordan man kan tegne en af figurerne fra hans bøger. På den baggrund kan eleverne lave en tegneøvelse. I videoen præsenterer Jan Kjær teknikken "hjælpestreger". Hvis man skal tegne et portræt, som ser naturligt ud, er det vigtigt, at proportionerne er rigtige. Selvom ansigter er forskellige fra person til person, er der alligevel mange ligheder at arbejde ud fra. Her kan hjælpestregerne komme i spil.

Eleverne kan opdele ansigtet i felter, så det er nemmere at placere øjne, næse og mund i forhold til hinanden. Til nogle figurer er én vandret og én lodret hjælpestreg nok. Andre motiver kræver flere streger at arbejde ud fra. Læreren kan eventuelt fortælle eleverne, hvad 'portræt' og 'proportioner' betyder.

Læreren kan derefter igangsætte en aktivitet, hvor eleverne følger Jan Kjærs anvisninger i videoen:

- Eleverne tegner deres egne figurer ud fra hjælpestreger.
- Når tegningen er på plads, viskes hjælpestregerne ud.
- Læreren kan tale med eleverne om ansigtets komposition og om, hvad man kan gøre for at ændre udtrykket ud fra samme grundmotiv.

Læreren kan lade eleverne kigge nærmere på hinandens tegninger og lægge mærke til, om den umiddelbare oplevelse af et ansigt stemmer overens med hjælpestregerne.

Læreren kan arbejde videre med teknikken ved at præsentere eleverne for andre portrætøvelser med hjælpestreger. Eleverne kan for eksempel tegne hinanden, bruge et spejl til selvportrætter eller tegne efter gode portrætfotos.

Video 3: En tegning skal ikke være perfekt

Tegning handler om meget mere end at være perfekt i sit arbejde og gengive nøjagtige detaljer. Tegning handler om at turde lege, eksperimentere og være nysgerrig. Det fortæller Jan Kjær om i denne video, hvor han også fortæller om sin egen ikke-perfekte tegneproces. Når man tegner, er det vigtigt at prøve sig frem og eksperimentere med former, farver og forskellige materialer. I den forbindelse er viskelæderet faktisk også et tegneredskab.

Efter at have set videoen kan eleverne eksperimentere med deres egne tegneøvelser. Læreren kan sætte fokus på det skæve, det vilde og det eksperimenterende i arbejdet for at åbne elevernes tegneverden og vise dem, at de kan lykkes med at tegne.

Læreren kan vælge én eller flere af nedenstående aktiviteter, der er bygget op omkring følgende stikord:

- Ude og inde.
- Hurtigt og langsomt.
- Sammen og alene.
- Noget, der ligner – og noget, der ikke gør.
- Oppe og nede.

Læreren kan efterfølgende tale med eleverne om deres oplevelser og erfaringer med øvelserne.

Aktivitet: Motiver på omgang

Eleverne sætter sig i en rundkreds med hver deres tegneplade, papir og blyant. Læreren placerer en stor genstand – for eksempel en plante – i midten. Hver elev får så et til to minutter til at tegne motivet fra hver deres synsvinkel. Derefter sendes tegningen videre til makkeren til venstre, hvorefter gruppen får endnu nogle minutter til at tegne videre på den tegning, de lige har modtaget. Læreren kan vurdere, hvor mange "runder", tegningerne skal have.

Aktivitet: Når alt vender på hovedet

Eleverne kan lave en række små opstillinger i lokalet eller finde billeder eller kort som inspiration. Læreren beder eleverne vælge et billede og vende det på hovedet - sørg for, at opstillingerne også vender omvendt. Når motivet vendes på hovedet, får man som beskuer langt nemmere øje på det, motivet forestiller i stedet for den historie, det fortæller. Sæt fokus på stregen og på de åbne og lukkede rum.

Aktivitet: Blindtegning

Motiverne fra opgaven ovenfor kan også foreviges som blindtegning, hvor man ikke kigger på sin tegning undervejs, men fastholder blyanten på papiret og blikket på motivet, mens man tegner. Eleverne kan eksperimentere med blindtegningsportrætter for eksempel af sig selv eller af læreren. En udvidelse af opgaven kan også være at have et tegneredskab i hver hånd og lade de to hænder følge hinanden.

Aktivitet: Sæt i sving

Klassen deles op i mindre grupper, og hver gruppe vælger en elev, som skal stå model. Han eller hun finder en positur, som kan holdes, mens resten af eleverne tegner. Blyanten eller grafitstiften sættes på papiret, og tegningen udarbejdes ved at tegne en spiral i forskellige tykkelser og tætheder, så den former kroppen. Undgå at løfte blyanten undervejs.

Aktivitet: Under bordet

Der monteres et stykke papir under et bord eller en stol. Lad eleverne lægge sig under papiret og tegne opad. De opfordres til at eksperimentere med forskellige motiver, for eksempel øjne, næser, frugter, dyr, træer eller blomster. Når de fysiske rammer forhindrer det, fjernes fokus fra, at en tegning skal være perfekt og præcis. På den måde kommer motivet, oplevelsen og udtrykket i centrum.

Aktivitet: Det ydre tæller

Læreren kan finde nogle ting – små som store – der kan tegnes efter, eller eleverne kan posere for hinanden i forskellige positioner.

Eleverne tager en blyant og tegner omridset af motivet. De må gerne holde pause undervejs, men de må ikke løfte blyanten fra papiret. De skal huske, at det kun er konturen, der skal tegnes. Der skal helst ikke være streger på tværs ind i motivet. De må gerne tegne flere motiver på samme papir og arbejde med balancen i billedet, så der nærmest bliver tale om et grafisk udtryk.

Øvelse: Eksperimentér på tværs

Hvad kan vi tegne med? Og hvad kan vi tegne på? Hvad sker der, hvis vi skifter blyanten ud med legetøjsbiler, sugerør, barbiehår eller pinde fra skoven? Hvad hvis grafit og kul erstattes af karrypasta, rødbedesaft og madkulør? Og hvad hvis tegnepapiret pludselig var gamle aviser, nodepapir, barkstykker, sand og landkort?

Eleverne kan eksperimentere med forskellige materialer og udtryk. De opfordres til at sætte ord på, hvad der virker, og hvad der ikke gør. Læreren kan tale med eleverne om, hvilke materialer der vil passe godt til hvilken type billedudtryk.

Video 4: Kom videre med at tegne

I denne video fortæller Jan Kjær om, hvordan man kan komme videre med tegning. Det handler om ikke at give op, at klø på og turde prøve sig frem. For Jan Kjær er det vigtigt at understrege, at alle udtrykker sig på deres helt egen måde. Man skal være modig og nysgerrig i sit tegnearbejde og turde lege med materialer og motiver. Tegning er en personlig ting – alle tegner på den måde, der er rigtig for dem – men derfor kan man godt afprøve nyt.

Læreren kan give eleverne en tegneopgave, hvor de kan arbejde med deres helt egen udtryksform. Læreren kan med fordel vælge et tema, som eleverne skal tegne ud fra. Det vil fungere som stillads for opgaven, mens materialerne frit kan vælges.

Læreren kan sætte fokus på billedsamtalen og tale med eleverne om, hvorfor de vælger netop de redskaber og materialer, og hvordan de hænger sammen med det udtryk, eleven gerne vil have frem. Der kan også arbejdes med at sætte ord på de analyseelementer, som præsenteres under evalueringspunktet nedenfor.

Evaluering

Billedsamtalen spiller en central rolle i evalueringen og vil foregå både undervejs i forløbet og efter de forskellige aktiviteter. Gennem samtaler af billedfaglig karakter har eleverne mulighed for at udvikle bevidsthed om de erfaringer og den viden, de har genereret undervejs i forløbet. Tilsvarende har læreren mulighed for at iagttage elevernes læring og gennem udfordrende og nysgerrighedsskabende spørgsmål at sætte fokus på områder, som kan kræve særlig udfoldelse eller nærmere præcisering.

Det kan være en god idé at udstille elevernes billeder – procesbilleder, skitser og færdige produkter – og sætte ord på de erfaringer, som eleverne har opnået gennem arbejdet med forløbet.

Evalueringen kan med fordel indtænke både elevernes egen billedproduktion og den læring, som Jan Kjærs billedarbejde på de forskellige videoer, danner grobund for. Læreren kan i evalueringen også sætte fokus på det billedanalytiske perspektiv i forløbet.

Det er dog vigtigt at pointere, at det er det legende, eksperimenterende og undersøgende, der er forløbets kerne. Evalueringen bør derfor ikke fokusere på rigtigt/forkert, men på en neutral undersøgelse af tegningens forskellige elementer.

Der kan for eksempel tales om linjer, rum (åbne og lukkede), bevægelse og dynamik versus ro og statik, balance, perspektiv, beskæringer og streger.

Tilrettelæggelse

Det anbefales, at arbejdet med dette forløb gennemføres i et billedkunstlokale med adgang til projektor eller smartboard, så videoerne kan ses i fællesskab, idet lokalets muligheder bør bidrage til at understøtte de centrale didaktiske overvejelser.

Det vil dog også være muligt at gennemføre forløbet i et almindeligt klasseværelse med plads og rum til praktisk arbejde. Forløbet lægger op til en række forskellige eksperimenter med materialer og udtryk. Følgende materialer kan med fordel anvendes:

- Tegneblyanter – forskellige hårdheder
- Viskelæder
- Farveblyanter og -kridt
- Tegnekul og grafitstifter
- Flydende tusch og ecoline farve
- Tegnekardus A3
- Tegnepapir på rulle
- Kulissepapir på rulle
- Pinde, fjer, dukkehoveder, legetøjsbiler, rødbedesaft, karrypasta og hvad man ellers kan tegne med.

Læreren kan understøtte elevernes læring og billedkunstfaglige udbytte gennem samtale og refleksion over forløbets forskellige elementer. Tegning i dette forløb er legende, undersøgende og nysgerrigt, det er skævt, vildt og sjovt. Og noget, alle kan få succes med.

Hvis undervisningen er online...

Hvis forløbet skal gennemføres som fjernundervisning, er det væsentligt at tage udgangspunkt i de materialer, som eleverne har til rådighed derhjemme. Mange elever vil have adgang til papir, blyanter og farvekridt/farveblyanter. Et virtuelt forløb kan derfor med fordel tilrettes, så aktiviteterne bygges op om disse materialer.

I fjernundervisningen kan der eksperimenteres med forskellige steder at placere papiret, der tegnes på. Det kan for eksempel sættes fast med tape under et bord eller en stol, så eleven må ligge ned og tegne.

Eleverne vil kunne tage billeder af deres tegninger og lægge dem online i en fælles mappe, på en fælles opslagstavle eller lignende, så de efterfølgende kan præsenteres og gøres til genstand for billedsamtale.

Publikationen er udarbejdet juli 2021 af Rambøll Management Consulting, Københavns Professionshøjskole, VIA University College, Syddansk Universitet og Operate for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Grafisk tilrettelæggelse: Operate

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**

RAMBOLL

SDU

OPERATE